

УДК 930(477):355.1(477)(092)
DOI 10.69550/3041-1467.5.319893

Лідія ЛАЗУРКО

докторка історичних наук, професорка, професорка кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Лесі Українки, 46, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (lazurkol@gmail.com)

ORCID: 0000-0002-9748-9249

Researcher ID: D-4089-2019

Lidii LAZURKO

PhD hab. (History), Professor, Department of Ukrainian History and Law, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 46 Lesia Ukrainka Street, Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (lazurkol@gmail.com)

Бібліографічний опис статті: Лазурко, Л. (2024). Василь Вишиваний: ідентичність за вибором. *Axis Europae*, 5, 42–50. doi: 10.69550/3041-1467.5.319893

Bibliographic Description of the Article: Lazurko, L. (2024). *Vasyl Vyshyvanyi: identity by choice*. *Axis Europae*, 5, 42–50. doi: 10.69550/3041-1467.5.319893 [in Ukraine].

ВАСИЛЬ ВИШИВАНИЙ: ІДЕНТИЧНІСТЬ ЗА ВИБОРОМ

Анотація. *Мета дослідження* – на підставі ето-документів та історичних опрацювань відслідкувати процес набуття іншої національної ідентичності ерцгерцогом Вільгельмом фон Габсбургом. **Методологія дослідження** ґрунтується на застосуванні загальнонаукових та спеціально-історичних методів. Дотримано принципи історизму, об'єктивності та ціннісного підходу до досліджуваних явищ. Коректність вивчення джерельної бази забезпечена застосуванням евристичного методу. Використання історико-генетичного, історико-типологічного та історико-системного методів дало змогу прослідкувати та максимально достовірно відобразити процес набуття нової національної ідентичності представником австрійської правлячої родини. **Наукова новизна** полягає в тому, що вперше в історіографії досліджено відображення у ето-документах та історичних дослідженнях українських життєписних сюжетів архикнязя Вільгельма фон Габсбурга, що усвідомлено прийняв українську національну ідентичність та став учасником змагань за волю України. **Висновки.** Австрійський ерцгерцог Вільгельм фон Габсбург-Лотрінген за фактом народженням мав бути носієм трансетнічної ідентичності, що передбачає ідентифікацію себе з вищими елітарними колами багатонаціональної імперії та співвіднесення з її політичною структурою. Проте в силу власного бунтівного характеру та сформованих у часи надскладних суспільних трансформацій початку ХХ ст. світоглядних орієнтирів, виразно дистанціювався від віденського двору. Ерцгерцог Вільгельм, у пошуках власного королівства, повільно дрейфував до іншої спільноти – чисельного але найменш зауважуваного українського народу. Його зацікавленість українцями, що розпочалася з юнацького романтичного захоплення, у роки Першої світової війни та визвольних

змагань 1917 – 1921 рр. переросла в усвідомлений вибір нової ідентичності, нового імені та активної участі у боротьбі за волю України. Проте повного входження у національний простір «потенційних підданих» не сталося. Відтак трансформація Вільгельма фон Габсбурга у Василя Вишиваного не була завершеною і не стала остаточною, що дає підставу припустити збереження ним подвійної ідентичності.

Ключові слова: біографістика, інтелектуальна біографія, еґо-документи, Вільгельм фон Габсбург, національна ідентичність, український визвольний рух.

VASYL VYSHIVANY: IDENTITY BY CHOICE

Abstract. The purpose of the study is to show how Archduke Wilhelm von Habsburg acquired a different national identity on the basis of his ego-documents and historical research. **The research methodology** is based on the use of general scientific and special historical methods. The principles of historicism, objectivity, and value-based approach to the phenomena under study are observed. The correctness of the study of the source base is ensured by the use of the heuristic method. The use of historical-genetic, historical-typological and historical-systemic methods made it possible to trace and reflect the process of acquiring a new national identity by a representative of the Austrian ruling family as accurately as possible. **The scientific novelty** is that for the first time in historiography, the author has studied the reflection in ego-documents and historical research of Ukrainian hagiographical stories of Archduke Wilhelm von Habsburg, who consciously accepted the Ukrainian national identity and became a participant in the struggle for the freedom of Ukraine. **The Conclusions.** The Austrian Archduke Wilhelm von Habsburg-Lothringen was born to be a bearer of trans-ethnic identity, which implies identification with the highest elite circles of the multinational empire and correlation with its political structure. However, due to his rebellious nature and worldview formed during the extremely complex social transformations of the early twentieth century, he distanced himself from the Viennese court. Archduke Wilhelm, in search of his own kingdom, slowly drifted towards another community - the numerous but least noticed Ukrainian people. His interest in Ukrainians, which began with a youthful romantic fascination, grew during the First World War and the liberation struggle of 1917 – 1921 into a conscious choice of a new identity, a new name, and active participation in the struggle for Ukraine's freedom. However, he did not fully enter the national space of 'potential subjects'. Therefore, the transformation of Wilhelm von Habsburg into Vasyl Vyshyvanyi was not complete and did not become final, which suggests that he retained a dual identity.

Key words: biography, intellectual biography, ego-documents, Wilhelm von Habsburg, national identity, Ukrainian liberation movement.

Постановка проблеми. У часи Першої світової війни на військово-політичній авансцені в Україні з'явилася вельми цікава персона – молодий австрійський архикнязь Вільгельм Франц Йозеф Карл фон Габсбург-Лотаринзький (1895 – 1948). Розпочавши кар'єру з посади сотника 13 полку уланів у 1915 р., укомплектованого українськими вояками, кронпринц без шансу престолонаслідування, згодом став полковником Українських січових стрільців і «закохався в Україну до такої степені, що навіть писав українською мовою вірші» (Потульніцький, 2002, с. 81). Проте українська частина особистої історії Вільгельма фон Габсбурга розпочалася задовго до означених подій і представлена як у власних рефлексіях героя, так і у спогадах про нього та наукових опрацюваннях, присвячених його діяльності.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Основу опрацювання цього питання складають документи і матеріали особового походження, у яких центральне місце займає автобіографія Вільгельма фон Габсбурга, у якій від першої особи представлено версію набуття ним нової ідентичності, що впливало з юнацького і вельми романтичного зацікавлення найменш знаним народом великої і різнобарвної «клаптикової» монархії.

Початки «української легенди» в біографії Вільгельма Габсбурга, а, отже, і перші штрихи до конструювання образу героя зустрічаємо у його власному життєписі, написаному протягом 1918 – 1919 рр. (Стрельська, 2002). Щоправда, відомою широкому загалу в Україні вона стала допіру у 90-ті рр. ХХ ст. У 1992 р. у журналі «Україна» були опубліковані спогади Романа Новосада, що студіював у Віденській музичній академії в 40-х рр. ХХ ст. і спілкувався з Вільгельмом. Р. Новосад потрапив під арешт у той самий час, що і В. Габсбург за звинуваченнями у тій самій справі. Саме у журналі «Україна» Р. Новосад опублікував і фрагменти його автобіографії. Щоправда, якщо в Україні довший час В. Габсбург був невідомий, то у середовищі української діаспори його ім'я фігурувало у численних спогадах про визвольні змагання.

Історіографія питання охоплює дослідження, присвячені вивченню життя та діяльності особистості Вільгельма Франца Йозефа Карла фон Габсбурга-Лотрінгена (Мемуари, 2002; Стрельська, 2002; Дашкевич, 2007, Снайдер, 2011; Білик, 2013).

Мета дослідження: на підставі его-документів та історичних опрацювань показати, як відбувався процес набуття іншої національної ідентичності ерцгерцогом Вільгельмом фон Габсбургом.

Виклад основного матеріалу. Першоджерелом для таких реконструкцій, вочевидь, слугує життєпис, написаний Вільгельмом Габсбургом восени 1919 р. у Кам'янці-Подільському, де тоді перебувала Директорія і куди він повернувся після тримісячного румунського полону. В автобіографічному нарисі Вільгельм згадує про перше знайомство з Україною, що розпочалося у юнацькому віці. Родина переселилася з Італії до маєтку у Живці в Західній Галичині, і саме там юний принц вперше почув про один з народів імперії, що населяв її східні землі – русинів. Так вони називалися самі і так їх називали поляки, акцентуючи на «розбишацьких» рисах цих «дикунів». Відомості про те, що за кілька сотень кілометрів на схід від живецького маєтку живуть справжні розбійники розбухувала фантазію Вільгельма. Його дитинство, пов'язане зі службою батька, було сповнене морськими подорожами та «піратською романтикою». Вільгельм писав: «Я міг тоді мати коло 14 літ і свято вірив, що Українці, які так недалеко від Живця живуть, це дійсно розбишацьке плем'я. Це мене дуже цікавило і притягало мою увагу. В кімнаті, де ми училися, висіла на стіні велика карта Галичини і мою увагу все звертала місцевість Жаб'є в Східній Галичині між горами. Я представляв собі, що це мусить бути осередок українського розбишацького племені. І твердо постановив я собі вже тоді поїхати там і придивитися тому страшному племені» (Мемуари, 2002, с. 143). Раптове зникнення принца, який таємно поїхав знайомитися з «українцями-дикунами», зчинило такий переполох в імператорській родині, що його навіть оголосили у поліцейський розшук по всій Австро-Угорській монархії (Дашкевич, 2007, с. 510).

А через три роки у 1912 р., коли Вільгельму виповнилося 17, він таємно, у вагоні другого класу, їхав зі Львова до Станіславова, щоби реалізувати свою мрію. Зупинившись у Ворохті, приступив до пошуків місцевих розбійників: «Я ходив по горах. Їздив кінно і возами, був в Жаб'ю, скрізь шукаючи українських розбишаків. Але надармо. Це мене розчарувало. В душі виринула у мене велика нехоть до моїх інформаторів,

яким я так довго вірив. Від тоді я зовсім змінився і до Живця вернув іншим, як виїхав» (Мемуари, 2002, с. 143).

Більш детально про цю подію зі слів Вільгельма розповідає у своїх спогадах один з перших його біографів сотник Николфор Гірняк: «Шурин, князь Чарториський...назвав в розмові гуцулів диким плем'ям, як усі українці... Молодого Вільгельма зацікавила така екзотика в державі Габсбургів і він хотів «живими очима» подивитися на цих дикунів» (Гірняк, 1956, с. 7). Також Гірняк зауважував, що з першого погляду гуцульський край, у культурі та мелодиці якого вчувалася «туга за красою і сонцем», назавжди зачарував Вільгельма.

Відтак між рядками життєпису бачимо дуже романтичного і вельми емпатійно-го юнака, чие світобачення сформувалося під впливом творів італійських класиків: Метастаціо, Данте, Петрарки і Боккаччо. Юнацька вразливість, помножена на загострене відчуття справедливості, викликала відчуження у стосунку до свого стану і небажання співвідноситися з ним: «Нужда, яку я бачив, робила на мене велике вражіння. Замітив я її ще в Істрії і потому ще більше в Галичині. Це відбивалося на мені тим більше, що я бачив страшний контраст між багатством свого роду і убожеством народу» (Мемуари, 2002, с. 143). Натомість Вільгельм Габсбург «солідаризувався» з українцями: «Одне народ і його біду я знав, бо найстарша моя сестра, яка любила ходити до хорих і т. и., брала мене звичайно з собою. Це так впливало на мене, що я перед часом поважнів, бо був пригноблений тим, що бачив» (Гірняк, 1956, с. 144).

Це був «стихийний» соціалізм, замішаний на специфіці стосунків родини Вільгельма з віденським двором, що породжувала відчуття відчуженості та власних підліткових враженнях. Самоусвідомлення іншого рівня розпочалися у військовій академії, де Вільгельм знайомиться з філософською (Ніцше) та соціалістичною (Каутський) літературою.

Наступним етапом українізації Вільгельма Габсбурга стала його військова служба в часи Першої світової війни – під началом сотника 13-го полку уланів були українські вояки із Золочівщини: «Мою сотню, яка складалася тільки з українців (я Поляків усунув), прозивали «червоною», або «соціалістичною», а мене «червоним принцом». Розуміється, що соціалістом прозвали мене не тому, що я ширив соціалізм, тільки тому, що я старався, щоб кождий мій козак мав українську синьо-жовту відзнаку, що тоді уважали в Австрії просто зрадою, бо всіх Українців вважали русофілами... Моя сотня, зложена тільки з Українців, безумовно мала національну українську свідомість, але боялися виявляти її, бо тоді кожного Українця вважали політично підозримим». (Мемуари, 2002, с. 146) Саме тому їхньому сотнику довелося переконувати українських вояків власним прикладом – «признаючись до українського народу» (Мемуари, 2002, с. 146) Згодом репутація соціаліста закріпилася за сотником, бо дуже ревно обстоював інтереси своїх підопічних. У бойових перипетіях з'явилося захоплення українцями як вояками і при характеристиці військових якостей яких він не шкодував епітетів: «найкращі», «першорядні», «золоті жовніри», котрі хибували тільки на одне – були надто добродушними (Гірняк, 1956, с. 146–147). Вільгельм писав: «Я взагалі уважаю Українців найкращими жовнірами. Тільки вони трохи подібні до овець: як мають провід, кому вірять, то підуть в огонь і в воду, та й виконають навіть ті речі, які виглядають неможливими до виконання» (Мемуари, 2002, с. 146) Таке формулювання передбачає, що себе ерцгерцог бачив щонайменше пастирем цієї спільноти. У цьому патерналістському підході до власних солдатів, що згодом масштабується до усього українського народу, вчувається відлуння голосу іншого аристократа, що обрав українську

ідентичність – Андрея Шептицького. А. Шептицький, як зауважувала у присвяченому його національній ідентифікації дослідженні «Два світи» М. Новак: «як аристократ і наслідник «політичного народу» давньої Речі Посполитої почувався відповідальним за долю «руського» люду, з якого походив» (Цит за: Гентош, 2024, с. 178).

Українізуючи своїх підопічних, Вільгельм фон Габсбурга і сам українізовувався: опановував мову, слухав народні пісні і навчався по них читати, а тоді знайомився з літературою та історією. З приводу останнього цікавим є сюжет про «лекції» сотника, у яких він розповідав українським солдатам про гноблення України Росією (маючи на увазі і Австрію теж). Хтось доніс і у рапорті керівництву Вільгельм Габсбург, на пояснення своєї позиції, писав: «...почуваю себе Українцем і інтереси України для мене на першім місці» (Мемуари, 2002, с. 147). Такі уявлення про себе виражалися і у візуальному представленні – на його формі була синьо-жовта відзнака з написом «УСС 1914».

У війську нова, свідомо набута Вільгельмом фон Габсбургом ідентичність отримала «узаконення», виражене у новому імені – Василь Вишиваний. Ось як про це писав Гірняк: «... він живив з українськими вояками і вони готові були за нього «в огонь скочити». Один із них привіз йому з відпустки вишивану сорочку, яку Вільгельм часто носив. Вона й придбала йому українське ім'я» (Гірняк, 1956, с. 8). А Я. Дашкевич відзначав, що ерцгерцог Вільгельм у вишиваній сорочці під австрійським мундиром навіть зустрічав у Львові на вокзалі митрополита А. Шептицького після його повернення з російського полону (Dashkevych, 2007, p. 512).

Таке занурення в українську культуру та історію, нав'язування контактів з представниками української інтелектуальної та політичної еліти зробило представника дому Габсбургів Вільгельма (особливо після сходження на престол імператора Карла у 1916 р.) «адвокатом української справи» при віденському дворі.

Після Берестейського миру сотник Василь Вишиваний повертається в Україну і керує УСС, згодом отримує звання полковника. Перебуваючи на півдні та південному сході України, він з неабияким подивом виявляє тут живу і міцно вкорінену в народі пам'ять про козацтво: «Кожен гордиться цим, що він з вольного козацького роду» (Мемуари, 2002, с. 151) та заангажується у життя українського селянства.

Своєрідним апогеєм проукраїнської діяльності Вільгельма на цьому етапі є історія про його кандидування на гетьмана. З нарису Осипа Думіна (Антіна Крезуба) про історію Українських Січових Стрільців, ерцгерцог Вільгельм фон Габсбург постає кандидатом в гетьмани України, який руками «віденського двору та уніатів» мав би замінити П. Скоропадського. О. Думін зазначав: «Австрійські верховоди мали в тому приділі свій план, з допомогою УСС з'єднати собі симпатії українського населення і як що до чого, провести архикнязя Вільгельма на український королівський престол» (Думін, 1936, с. 255). Саме ці рядки, без жодного іншого підтвердження, згодом ляжуть в основу обвинувачення радянських слідчих у підготовці Вільгельма Габсбурга до захоплення влади в Україні. Натомість у самого Вільгельма була зовсім інша версія того, як його трактували у Відні і як там не сприймали його українські «вітівки».

Один із учасників цих подій, близький до Вільгельма Никифор Гірняк у своїх спогадах писав, що «коли у першій половині травня 1918 р. в Одесі в середовищі соціалістів з'явилася ідея повалення Скоропадського та передачі влади Вільгельму, той відповів: «Ви знаєте, панове, що я щиро полюбив український народ і сам почувуюся українцем. Але я ніколи не думав про якусь кар'єру в Україні. Одначе, коли буде воля цілого українського народу, щоб я станув на чолі його держави, я не відкажуся від цього» (Гірняк, 1956, с. 22). Далі Н. Гірняк стверджував, що «ані УСС, ані яка-небудь

політична група галичан ніколи не висувала кандидатури В. Габсбурга, але робили це наддніпрянські політичні й військові кола» (Гірняк, 1956, с. 10).

Основним лейтмотивом розповіді Н. Гірняка про перебування В. Габсбурга на Великій Україні була думка про те, що його особу дуже прихильно сприймало місцеве населення. Показовим у цьому є епізод зі спогадів генерала В. Петріва про похід дивізії Натієва на Крим. Він розповідав як біля Хортиці українці вітали В. Вишиваного: «На зустріч наддніпрянського вояцтва з УСС з'їхалися тисячі народу... Дивізія саме тоді верталася з кримського походу і везла з собою золоту царську карету... посадивши в неї Вишиваного...: карета, запряжена шестірнею, гналася Великим Лугом серед веселих окликів вояцтва й зібраного народу Летіли вгору шапки козацькі, шуміло море голов і не втихало радісне «Слава!» (Гірняк, 1956, с. 27). Вільгельм відповідав усім очікуванням народу про «добраго царя» – не виконував реквізиційних розпоряджень та всіяко перешкоджав їх реалізації, опікувався простолюдом, підтримував порядок на контрольованих січовиками територіях. На думку Я. Дашкевича, «поява ерцгерцога Вільгельма-Франца Габсбурга-Лотрінгена і його трансформація у Василя Вишиваного стає зрозумілою і закономірною» на тлі ідеї Київського королівства, вперше висловленої Отто фон Бісмарком ще у другій пол. XIX ст., що згодом виринала на початку XX ст. то в Петербурзькій візії, то в Берлінській (Дашкевич, 2007, с. 510).

Основою прихильності українців до молодого Габсбурга, за зауваженням Я. Дашкевича, було те, що він почував себе українцем та здобував значну популярність серед військових і селян своєю толерантністю і демократичністю: «ходив у формі УСС і вимагав, щоби до нього зверталися лише «пане ротмістере», а не «Ваша імператорська величність», приймав скарги селян і їздив з ними до вищих інстанцій» (Дашкевич, 2007, с. 512). А терени, що їх контролювали січовики Василя Вишиваного, були відносно спокійними і безпечними для тих, хто шукав прихистку чи тікав від переслідувань.

У одному з перших досліджень про Василя Вишиваного «Український патріот з династії Габсбургів» Тетяни Осташко та Юрія Терещенка (Терещенко, Осташко, 2008), конструйованому на автобіографії героя, бачимо ідеалізований образ новонаверненого українця, чий вибір ідентичності представлено як очевидний. На думку Г. Білик, ці українські біографи вивчали матеріали в рамках історико-культурної дискурсивної методи, проводячи «шов» ідентичності Вільгельма Габсбурга між соціальним простором і психологією та використовуючи оптику дослідження, що ґрунтується на національній складовій ідентичності. Така модель ідентичності є умовною і конструюється через героїзацію постаті та зумовлює «героїчне» сприйняття особистості в інтелектуальному українському просторі (Білик, 2013).

У 2008 р. (в Україні у 2011) з'явилося дослідження Тімоті Снайдера під назвою «Червоний князь. Таємниці життя габсбурзького ерцгерцога». Т. Снайдер представив життя Вільгельма фон Габсбурга на тлі історії монархії у контексті минулого Центрально-Східної Європи, конфліктів початку XX ст., династичних сподівань австрійського двору та повоєнних політичних перипетій і реваншизму міжвоєнного двадцятиліття. Американський історик виводив інтерес Вільгельма до українців із захоплення історичними романами Г. Сенкевича: «Віллі був не першим і не останнім із читачів Сенкевича, який відчув бунтівну прихильність до українських героїв історії» (Снайлер, 2011, с. 62). Врешті юний ерцгерцог сам був бунтівником. У представленні Т. Снайдера – Вільгельм повернувся зі свого таємного вояжу до гуцульського краю іншим чоловіком – він не зустрів там дикунів і розбійників, про яких йому розповідали його польські родичі, але відшукав «народ без королівства, знаний йому з історій

Сенкевича» (Снайдер, 2011, с. 62). І саме тоді, на думку американського дослідника, у його свідомості зародився прагматичний план щодо свого майбутнього і власна візія Галичини, а, згодом і України загалом, де він міг реалізувати власні політичні амбіції. Подальші кроки, які він здійснив в часи Першої світової війни уже після закінчення свого військового навчання, були свідомо проукраїнськими. До обраного ним самим імені Василь солдати додали прізвисько «Вишиваний», яке він згодом буде використовувати і для персональної ідентифікації у документах міжвоєнного періоду та у кореспонденції з українцями.

Снайдер наголошує і на змінах соціальної ідентифікації Вільгельма фон Габсбурга, що виявилася означеною у придбаному від польських офіцерів прізвиську «Червоний князь» (Snaider, 2011, р. 82). Цікаво, що саме це ім'я Т. Снайдер виніс у титул своєї книги, підкреслюючи бунтівний характер її героя.

На думку Г. Білик, у «фантазійно-дослідницькому» тексті Т. Снайдера розуміння особистості подається через спосіб її тлумачення. У американського історика конструюється оповідь про те, як активна та соціально детермінована компонента психіки індивіда веде його соціальними сходами: «Снайдер використовує пояснювальну політико-економічну систему, у якій суто політичні монархічні інспірації детермінують національну основу ідентифікації Вільгельма Габсбурга» (Білик, 2013, с. 141). Намагаючись відповісти на питання самовизначення героя, який з двох базових ідентичностей – габсбурзької та української – обирає останню, Т. Снайдер «подвоєює» негативності, пояснюючи одну «дивність» шляхом додавання іншої маргінальності – соціальної (Білик, 2013, с. 143).

Висновки. Австрійський ерцгерцог Вільгельм фон Габсбург-Лотрінген – за фактом народженням мав бути носієм трансетнічної ідентичності, що передбачає ідентифікацію себе з вищими елітарними колами багатонаціональної імперії та співвіднесення з її політичною структурою. Проте в силу власного бунтівного характеру та сформованих у часи надскладних суспільних трансформацій початку ХХ ст. світоглядних орієнтирів, виразно дистанціювався від віденського двору. Ерцгерцог Вільгельм, у пошуках власного королівства, повільно дрейфував до іншої спільноти – чисельного, але найменш зауважуваного українського народу. Його зацікавленість українцями, що розпочалася з юнацького романтичного захоплення, у роки Першої світової війни та визвольних змагань 1917 – 1921 рр. переросла в усвідомлений вибір нової ідентичності, нового імені та активної участі у боротьбі за волю України. Трансформація Вільгельма фон Габсбурга у Василя Вишиваного не була завершеною і не стала остаточною, що дає підставу припустити збереження ним подвійної ідентичності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Білик, Г. (2013). Стратегії конструювання ідентичності для Іншого. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Культурологія*, 11(1), 135–145.

Гентош, Л. (2024). Історія вибору Романа Шептицького. *Україна Модерна*, 27. URL: <https://utppublishing.com/doi/pdf/10.3138/ukrainamoderna.27.172>

Гіряк, Н. (1956). *Полк. Василь Вишиваний*. Вінніпег: Микитюк.

Дашкевич, Я. (2007). *Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури* / 2-ге вид., виправл. й доповн. Львів: Львівське відділення ІУАД ім. М.С. Грушевського НАНУ / Літературна агенція «Піраміда».

Думін, О. (1936). *Історія легіону українських січових стрільців. 1914 – 1918*. Львів: Червона калина.

Лазурко, Л. (2021). Постать Вільгельма фон Габсбурга (Василя Вишиваного) у спогадах і історичних дослідженнях ХХ – поч. ХХІ ст. *Galicja. Studia i materiały*, 7, 316–326. DOI: 10.15584/galisim.2021.7.16

Мемуари. (2002). Мемуари Вільгельма Габсбурга, полковника УСС. Начато писання їх 28/ІХ-1919. Автобіографія. *Військово-історичний альманах*, 4, 142–160. URL: https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fshron2.chtyvo.org.ua%2FViiskovo-istorychnyi_almanakh%2FChyslo_01_04.pdf

Новосад, Р. (1997). Австрійський архікнязь – український полковник. *Історичний календар*, 240–241.

Потульницький, В. (2002). Український консервативний рух в середовищі галицької еліти на початку 20-го століття. *Історіографічні дослідження в Україні*, 11, 79–89.

Снайдер, Т. (2011). *Червоний князь: тасмні життя габсбурзького ерцгерцога*. Київ: Грані-Т.

Стрельська, Л. (2002). До життєпису Вільгельма Габсбурга (Василя Вишиваного). *Військово-історичний альманах*, 4, 137–141. URL: https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fshron2.chtyvo.org.ua%2FViiskovo-istorychnyi_almanakh%2FChyslo_01_04.pdf

Терещенко, Ю., Осташко, Т. (2008). *Український патріот з династії Габсбургів*. Київ: Темпора.

REFERENCES

Bilyk, H. (2013). Stratehii konstruiuvannia identychnosti dlia Inshoho [Strategies for Identity Design for the Inventory]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» – Scientific papers of the National University of Ostroh Academy*, 11(1), 135–145. [in Ukrainian].

Гентош, Л. (2024) Istoriiia vyboru Romana Sheptytskoho [The history of Roman Sheptytsky's choice]. *Ukraina Moderna – Modern Ukraine*, 27. URL: <https://utppublishing.com/doi/pdf/10.3138/ukrainamoderna.27.172> [in Ukrainian].

Hirniak, N. (1956). *Polkovnyk Vasyl Vyshyvanyi* [Colonel Vasyl Vyshyvanyi]. Vinnipeh: Mykytiuk. [in Ukrainian].

Dashkevych, Y. (2007). *Postati: Narysy pro diiachiv istorii, polityky, kultury* [Figures: Essays on history, politics, culture] / 2-he vyd., vypravl. y dopovn. - Lviv: Lvivske viddilennia IUAD im. M.S. Hrushevskoho NANU / Literaturna ahentsiia «Piramida». [in Ukrainian].

Dumin, O. (1936). *Istoriia lehionu ukrainskykh sichovykh striltsiv. 1914 – 1918* [The history of the legion of Ukrainian Sich shooters. 1914 – 1918]. Lviv: Chervona kalyna. [in Ukrainian].

Lazurko, L. (2021). Postat Vilhelma fon Habsburha (Vasyliya Vyshyvanyoho) u spohadakh i istorychnykh doslidzhenniakh ХХ – poch. ХХІ ст. [The figure of Wilhelm von Habsburg (Vasily Vyshyvany) in memoirs and historical research of the 20th – early 21st centuries]. *Galicja. Studia i materiały – Galicia. Studies and material*, 7, 316–326. DOI: 10.15584/galisim.2021.7.16 [in Ukrainian].

Memuary. (2002). Memuary Vilhelma Habsburha, polkovnyka USS. Nachato pysannia yikh 28/ІХ-1919. Avtobiohrafia [Memoirs of Wilhelm Habsburg, Colonel of the

---

USS]. *Viiskovo-istorychnyi almanakh – Military and historical almanac*, 4, 142–160. URL: https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fshron2.chtyvo.org.ua%2FViiskovo-istorychnyi_almanakh%2FChyslo_01_04.pdf [in Ukrainian].

Novosad, R. (1997). Avstriiskyi arkhikniaz – ukrainskyi polkovnyk [Austrian Archduke – Ukrainian colonel]. *Istorychnyi kalendar – Historical calendar*. Kyiv, 240–241. [in Ukrainian].

Potulnytskyi, V. (2002). Ukrainskyi konservatyvnyi rukh v seredovyshchi halytskoi elity na pochatku 20-ho stolittia [The Ukrainian conservative movement among the Galician elite at the beginning of the 20th century]. *Istoriografichni doslidzhennia v Ukraini – Historiographical research in Ukraine*, 11, 79–89.

Snaider, T. (2011). *Chervonyi kniaz: taiemni zhyttia habsburzkoho ertshertsoga* [The Red Prince: The Secret Lives of a Habsburg Archduke]. Kyiv: Hrani-T. [in Ukrainian].

Strelska, L. (2002). Do zhyttiepysu Vilhelma Habsburha (Vasylia Vyshyvano) [To the biography of Wilhelm Habsburg (Vasyl Vyshyvany)] *Viiskovo-istorychnyi almanakh – Military and historical almanac*, 4, 137–141. URL: https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fshron2.chtyvo.org.ua%2FViiskovo-istorychnyi_almanakh%2FChyslo_01_04.pdf [in Ukrainian].

Tereshchenko, Y., & Ostashko, T. (2008). Ukrainskyi patriot z dynastii Habsburhiv [Ukrainian patriot from the Habsburg dynasty]. Kyiv: Tempora. [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 12 квітня 2024 р.
Стаття рекомендована до публікації 17.12.2024.*